

LBRIS

We know
books

MAESTRO

GABRIEL GARCÍA
MÁRQUEZ

TOAMNA
PATRIARHULUI

Traducere din limba spaniolă
TUDORA ȘANDRU MEHEDIŢI

RAO Distribuție
Str. Bârgăului nr. 9-11, București, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

El otoño del patriarca

© Gabriel García Márquez, 1975

Toate drepturile rezervate

Toamna patriarhului

© RAO Distribuție, 2022

Pentru versiunea în limba română

Design copertă: Stefan Hilden, ©HildenDesign

2024

ISBN 978-606-006-923-2

La sfârșitul săptămânii, vulturii se lăsară în balcoanele palatului prezidențial, distruseră cu ciocul plasele de la ferestre și răscoliră cu aripile lor timpul încremenit dinăuntru, iar în zorii zilei de luni orașul se deșteptă din letargia-i de veacuri la adierea unei brize călduțe și gingașe, ce aducea un iz de mort important și de putredă grandoare. Abia atunci ne încumetarăm să intrăm fără a lua cu asalt zidurile năruite de piatră fortificată, așa cum voiau cei mai înverșunați, și fără să smulgem din balamale, cu boi înjugați, porțile cele mari, după cum propuneau alții, căci a fost de-ajuns să le împingă cineva pentru a ceda cu tot blindajul lor care, pe timpurile de glorie ale palatului, rezistase bombardelor lui William Dampier. Parcă am fi pătruns în lumea unei alte epoci, fiindcă aerul era mai ușor în gropile cu dărâmături din uriașul sălaș al puterii, iar liniștea părea străveche și lumina decrepită făcea ca totul din jur să se deslușească anevoie. În prima curte, ale cărei dale cedaseră presiunii subterane a buruienilor, văzurăm posturile pustii și în dezordine ale gărzilor care fugiseră, armele părăsite în rastel, lunga masă de scânduri negeluite cu farfuriile cu

resturile prânzului de duminică întrerupt de panică, văzurăm dependințele în penumbră unde fuseseră cândva birourile civile, ciupercile pestrițe și crinii albi printre petițiile nerezolvate, al căror curs obișnuit fusese mai încet decât acela al vieților celor mai sterpe, văzurăm în mijlocul curții cristelnița unde fuseseră botezate în sfântul har marțial mai mult de cinci generații, văzurăm, în spate, vechiul grajd al viceregilor transformat în garaj și, printre camelii și fluturi, berlina de pe vremea vacarmului, furgonul de pe timpul ciumei, caleașca din anul cometei, dricul progresului în cadrul ordinii, limuzina somnambulă a celui dintâi veac de pace, toate în stare bună, sub pânza de păianjen plină de colb și toate vopsite în culorile drapelului național. În curtea următoare, dincolo de grilajul de fier, erau trandafirii ninși de pulberea lunii, la umbra cărora dormeau leproșii în vremurile de glorie ale palatului, și se întinseseră într-atât, nefiind îngrijiți, încât aproape că nu mai rămăsese niciun ungher fără mirosul acela de roze în vălmășag cu pestilența ce răzbea până la noi din fundul grădinii, duhoarea de la cotețul de găini și miasma de balegă și urină fermentată de la vaci și de la soldații din biserică de pe timpurile coloniei preschimbată în staul pentru muls. Făcându-ne drum prin hățișul sufocant, văzurăm galeria cu arcade cu glastre de garoafe și frunze de astromelia, și pansele unde fuseseră încăperile concubinelor, și după felurimea resturilor menajere și numărul mare al mașinilor de cusut ni se păru cu puțință să fi locuit acolo peste o mie de femei cu droaia lor de prunci născuți toți la șapte luni,

văzurăm dezordinea ca la război de prin bucătării, rufele în albi putrezind la soare, haznaua comună pentru concubine și soldați și, în fundul grădinii, sălciile somptuoase ce fuseseră aduse cu rădăcini din Asia Mică în uriașe sere pe mare, cu pământul, seva și burnița lor, și dincolo de sălci văzurăm palatul, imens și trist, cu jaluzelele făcute țandări prin care continuau să intre vulturii. N-am fost nevoiți să forțăm intrarea, cum crezusem, căci poarta din mijloc păru a se deschide doar sub imperiul vocii, așa încât am urcat la primul cat pe o scară de piatră roșie, ale cărei covoare de operă fuseseră tocate de copitele vacilor, și din primul vestibul și până în iatacuri văzurăm birourile și sălile oficiale în ruine, pe unde se plimbau vitele nepăsătoare mâncând perdelele de catifea și sfâșiind plușul fotoliilor, văzurăm tablouri cu subiecte eroice, cu sfinți și militari, aruncate pe jos printre mobile sfărâmate și balegi proaspete, văzurăm o sufragerie distrusă de vaci, sala de muzică profanată de stricăciunile vacilor, măsuțele de domino făcute bucățele și pajiștea meselor de biliard jupuită de vaci și, părăsită într-un ungher, mașina de fabricat vânt, care falsifica orice fenomen de pe cele patru cvadrante ale rozei vânturilor pentru ca lumea din palat să suporte mai ușor nostalgia mării dispărute, văzurăm colivii de păsări atârând peste tot, acoperite încă de husele care le ocroteau somnul dintr-una din nopțile săptămânii trecute, iar prin ferestrele nenumerate văzurăm uriașul animal adormit, care era orașul neștiutor din acea istorică zi de luni pe care începea s-o trăiască și, dincolo de oraș, craterile

moarte cu aspra cenușă lunară ale câmpiei nesfârșite, unde odinioară fusese marea. În acel spațiu interzis pe care foarte puțini oameni avuseseră privilegiul să-l cunoască, am simțit pentru prima oară mirosul de stârv al vulturilor, le-am perceput găfăitul milenar, instinctul prevestitor și, călăuzindu-ne după duhoarea de putrefacție răspândită prin fâlțâirea aripilor lor, am găsit în salonul de audiențe tigvele de vacă năpădite de viermi, picioarele din spate repetate fără șir în oglinzile mari, și atunci am împins o ușă laterală ce dădea într-un cabinet ascuns în zid și acolo l-am văzut pe el, în uniforma de doc fără galoane, cu jambierele puse, cu pintenul de aur la călcâiul stâng, mai bătrân decât toți oamenii și toate vietățile de pe pământ și din apă, prăbușit cu fața în jos, cu brațul drept îndoit sub cap în chip de pernă, așa cum dormise noapte de noapte în toate nopțile din cumplit de lungă-i viață de despot singuratic. Abia când l-am întors să-i vedem fața am înțeles că era cu neputință să-l recunoaștem, chiar dacă n-ar fi fost ciugulit de vulturi, fiindcă niciunul din noi nu-l văzuse vreodată, cu toate că profilul lui se afla pe ambele fețe ale monedelor, pe timbrele poștale, pe etichetele purgativelor, pe bandajele de hernie și pe scapularii, iar tabloul lui înrămat unde apărea cu drapelul național și dragonul patriei pe piept era expus mereu și pretutindeni, căci știam că erau copii după portretele socotite inexacte încă de pe vremea cometei, când până și părinții noștri știau cine era el numai pentru că-i auziseră povestind pe părinții lor, iar aceștia pe ai lor, și de mici ne obișnuiseră să credem că el

era viu acolo în palatul puterii, fiindcă cineva văzuse cum se aprindeau luminile într-o noapte de petrecere, altcineva povestise că-i zărise ochii triști, buzele palide, mâna gânditoare schițând în van gesturi de rămas-bun prin dantelele bisericesti ale limuzinei prezidențiale, iar cu mulți ani în urmă, într-o duminică, îl luaseră înăuntru pe orbul acela rătăcitor care pentru cinci bănuți recita versurile poetului uitat Rubén Darío și se întorsese fericit cu o uncie de aur adevărat cu care fusese plătit pentru recitalul dat numai pentru el, deși nu-l văzuse, de bună seamă, și nu fiindcă era orb, ci fiindcă niciun muritor nu-l mai văzuse de pe vremea vărsatului negru, și totuși știam că se afla acolo, o știam deoarece lumea continua să existe, viața mergea mai departe, poșta ajungea la timp, fanfara municipală cânta seria de valsuri leșinate în fiecare sâmbătă sub palmierii prăfuiți și felinarele triste din Piața Armelor, și alți muzicanți bătrâni le luau locul celor care mureau. În ultimii ani, când dinăuntru n-au mai răzbit zgomote omenesti, nici cânt de păsări, iar porțile blindate se închiseseră pentru totdeauna, știam că era totuși cineva în palat, căci noaptea se vedeau lumini ca de corăbii la ferestrele dinspre mare, și cei care se încumetaseră să se apropie auzeau tropot de copite și furnit de animale mari dincolo de zidurile fortificate, și într-o după-amiază de ianuarie o vacă în balconul prezidențial contempiând asfințitul, închipuiți-vă, o vacă în balconul patriei, ce îngrozitor, ce țară nenorocită, dar se făcură tot soiul de presupuneri legate de posibilitatea aceea ca o vacă să fi ajuns în balcon, doar toată lumea știa

că vacile nu urcă scările, și în special dacă sunt de piatră, și cu atât mai puțin dacă au covoare, astfel încât în cele din urmă n-am mai știut dacă o văzuserăm cu adevărat sau nu cumva trecând într-o după-amiază prin Piața Armelor visaserăm cu ochii deschiși că o vacă stătea în balconul prezidențial unde, de fapt, nu se văzuse nimic și nici n-avea să se mai vadă ani mulți, până în zorii ultimei vineri când începură să apară cei dintâi vulturi ce-și luară zborul de pe acoperișul spitalului pentru săraci unde picoteau zilnic, veniți de undeva de departe de țarm, se iviră în valuri succesive din zarea hăului de pulbere unde fusese odată marea, se rotiră o zi întregă în cercuri molcome deasupra palatului, până când un rege de-al lor, cu penele ca rochia de mireasă și guler roșu-aprins, dădu un ordin tăcut și atunci începu prăpădul de geamuri sparte, mirosul acela de hoit mare, năvala de vulturi prin ferestre, ceea ce nu era cu puțință decât într-o casă rămasă de izbeliște, așa încât am îndrăznit și noi să intrăm și am descoperit în sanctuarul pustiu resturile măreției, trupul ciugulit, mâinile netede de fecioară cu însemnul puterii pe osul inelarului, tot corpul fiind plin de licheni minusculi și vietăți parazite din străfundurile mării, mai cu seamă la subsuori și între picioare, și avea bandajul de pânză tare ce-i susținea testiculul umflat de hernie, singurul care fusese ocolit de vulturi cu toate că era cât un rinichi de bou, dar nici măcar atunci nu ne încumetarăm să credem că murise, fiindcă era a doua oară când fusese găsit în biroul acela, singur și îmbrăcat, mort după câte se pare de moarte

bună în timpul somnului, așa cum fusese prezis cu mulți ani în urmă în apa fermecată din ulcelele ghicitoarelor. Prima oară când îl găsiră, aflat la începutul toamnei vieții lui, națiunea mai era încă destul de vie pentru ca el să se simtă în primejdie de moarte chiar și-n singurătatea dormitorului său, și totuși cârmuia mai departe, ca și cum ar fi știut că îi e hărăzit să nu moară în vecii vecilor, căci pe atunci nu părea că era vorba de un palat prezidențial, ci de o piață unde erai nevoit să-ți croiești drum printre slugi desculțe care descărcau de pe măgari zarzavaturi și coșuri cu găini prin coridoare, sărind peste cumetre cu copii morți de foame, care dormeau claie peste grămadă pe scări, așteptând miracolul milostiveniei oficiale, și trebuia să te ferești de puhoaiile de zoaie aruncate de concubinele slobode la gură care puneau în vase flori proaspete în locul celor de peste noapte și spălau podelele, îngânând cântece de dragoste amăgitoare în ritmul în care băteau cu crengi uscate covoarele prin balcoane, totul petrecându-se în toiul scandalului stârnit de slujbașii pe viață care descopereau găinile ouându-se în sertarele birourilor, al foii curvelor și soldaților prin closete, al larmei de păsări și încăierărilor de câini vagabonzi chiar și în cursul audiențelor, fiindcă nimeni n-avea habar care cine este, nici de partea cui, în palatul acela cu porțile deschise în a cărui dezordine nemaipomenită era cu neputință să-ți dai seama unde se afla cârmuirea. Stăpânul casei nu numai că lua parte la prăpădul acela ca de bălci, dar îl și stârnea și-l atâța, căci îndată ce se aprindea lumina la el în dormitor, înainte de cântatul

cocoșilor, garda prezidențială suna deșteptarea, vestind noua zi cazărmii Conde din vecinătate, aceasta o repeta pentru baza de la San Jerónimo, care la rândul ei o trâmbița fortăreței din port, iar aceasta o repeta din nou de șase ori, una după alta, trezind mai întâi orașul, apoi toată țara, în vreme ce el medita pe closetul portabil, încercând cu mâinile să-și domolească țiuitul urechilor care începea tocmai atunci, și văzând cum licăreau luminile corăbiilor pe mișcătoarea mare de topaz, care pe timpurile acelea de glorie se mai afla încă în fața ferestrei sale. În fiecare zi de când luase în stăpânire palatul, supraveghease mulsul la grajduri ca să măsoare cu mâna lui cantitatea de lapte pe care cele trei căruțe prezidențiale trebuiau s-o ducă la cazărmile din oraș, bea apoi la bucătărie o ceașcă mare de cafea neagră și mânca turtă de manioc fără să știe prea bine încotro aveau să-l poarte toanele acelei zile, mereu atent la sporovăiala slugilor, cărora, fiind de-ale casei, le vorbea pe limba lor, prețuindu-le nespunși linguşelile ceremonioase și deslușindu-le lesne intențiile, și puțin înainte de ora nouă făcea o baie prelungă, în apa cu ierburi fierte din bazinul de granit construit la umbra migdalilor din grădina sa particulară, și abia după unsprezece izbutea să-și biruie neliniștea ce-l cuprindea în zori și să facă față întâmplărilor reale. Odinioară, pe vremea ocupației infanteriei marine, se închidea în cabinet pentru a hotărî soarta patriei, împreună cu comandantul trupelor debarcate, și semna tot felul de legi și decrete punându-și degetul gros, căci pe atunci nu știa să citească, nici să scrie,

dar când îl lăsară încă o dată singur cu patria și puterea sa, nu-și mai făcu sânge rău cu corvoada legilor scrise, ci cârmui prin viu grai și în persoană în orice moment și pretutindeni, cu o parcimonie neclintită, dar și cu o pricepere de neconceput pentru vârsta sa, asediat de o puzderie de leproși, orbi și damblagii care implorau din propria mână sarea tămăduirii, și de politicieni cu știință de carte și adulatori nerușinați care-l proclamau drept cel care îndreaptă cutremurele, eclipsele, anii bisecți și alte greșeli ale Domnului, târându-și prin tot palatul pașii uriași de elefant pe zăpadă, în vreme ce rezolva treburi de stat și probleme curente cu aceeași naturalețe cu care porunca să-mi luați ușa asta de aici și să mi-o puneți dincolo, iar când o lua să mi-o puneți la loc, iar când o puneau, ceasul din turn să nu bată de douăsprezece la douăsprezece, ci la două pentru ca viața să pară mai lungă, porunca era împlinită fără nicio șovăială, fără o clipă de răgaz, în afara orei ca de moarte a siestei, când se refugia în penumbra concubinelor, alegea una cu forța și fără s-o dezbrace, fără să închidă ușa, în incinta palatului răsunând atunci gâfăiala-i nemiloasă de bărbat grabit, zornăitul jinduitor al pintenului de aur, scâncetul ca de câine, groaza femeii care-și irosea răstimpul de dragoste străduindu-se să abată privirea ștearsă a copiilor prematuri, țipetele ei cărați-vă de aici, duceți-vă să vă jucați în curte, nu-i voie să vadă copiii așa ceva, și apoi glasurile se stingeau, viața încremenea, se lăsa o liniște adâncă, toată lumea rămânea stană de piatră cu degetul pe buze, fără să respire, liniște, generalul se odihnește,

dar cei care-l cunoscuseră mai bine nu se încredeau nici măcar în răgazul acelei clipe sacre, fiindcă întotdeauna părea că se dedublează, doar îl văzuseră jucând domino la șapte seara și în același timp fusese văzut dând foc baligilor de vacă pentru a alunga țânțarii din salonul de audiențe, și nimeni nu-și făcea vreo iluzie până ce nu se stingeau luminile de la ultimele ferestre și nu răzbătea zgomotul huruitor al celor trei zăvoare, celor trei lacăte și celor trei drugi de la dormitorul prezidențial, și până nu se auzea prăbușindu-se pe pardoseala de piatră trupul lui istovit și răsufierea-i de copil decrepit ce devenea tot mai adâncă, pe măsură ce marea creștea, până când harfele noptatice ale vântului făceau să amuțească greierii din timpanele lui și un uriaș val de spumă pustia străzile străvechiului oraș al viceregilor și al corsarilor și năvălea în palatul prezidențial prin toate ferestrele, ca în acea cumplită sâmbătă de august, când oglinzile se umplură de scoici și salonul de audiențe rămase la discreția rechinelor, depășind cel mai ridicat nivel al oceanelor preistorice și revărsându-se peste fața pământului, peste spațiu și timp, și numai el rămase plutind cu fața în jos pe apa lunară a viselor lui de înecat solitar, cu uniforma-i de doc de simplu soldat, cu jambierele puse, cu pintenul de aur și brațul drept îndoit sub cap în chip de pernă. Acea prezență simultană a sa pretutindeni în anii bolovănoși care i-au precedat cea dintâi moarte, urcușul acela în timp ce cobora, extazierea în fața mării pe când agoniza de dragoste nesatisfăcută nu erau un privilegiu al firii lui, așa cum proclamau adulatorii, nici vreo născocire a

mulțimii, cum susțineau cei care-l defăimau, ci norocul de a se putea bizui până-n pânzele albe pe serviciile și pe fidelitatea de câine a lui Patricio Aragonés, dublul lui perfect, care fusese găsit fără ca nimeni să-l fi căutat când veniră la el cu vestea, domnule general, că o falsă trăsură prezidențială cutreiera satele de indieni făcând o afacere mănoasă cu acea înlocuire, că-i văzuseră ochii stinși în penumbra de moarte, că-i văzuseră buzele palide, mâna de mireasă gingașă cu o mânășă de atlas aruncând sare bolnavilor îngenuncheați în stradă, și că în urma trăsurii veneau călare doi falși ofițeri strângând bani grei pentru binefacerea tămăduirii, închipuiți-vă, domnule general, ce sacrilegiu, însă el nu dădu niciun ordin împotriva impostorului, ci porunci să-i fie adus în secret la palatul prezidențial, cu capul vârât într-un sac din fire de agavă ca să-l dezorienteze, și atunci îl copleși umilința de a se vedea pe sine însuși pe picior de egalitate cu celălalt, la naiba, omul ăsta sunt eu, zise, căci într-adevăr era ca și cum ar fi fost, în afară de vocea autoritară pe care celălalt nu izbuti s-o imite niciodată, și de netezimea liniilor din palmă, acolo unde curba vieții se prelungea fără poticneli până la baza degetului gros, și dacă n-a poruncit să fie împușcat pe loc n-a făcut-o din interesul de a-l păstra ca înlocuitor oficial, căci asta-i trecu prin minte mai târziu, ci fiindcă l-a tulburat speranța deșartă că datele propriului destin ar sta scrise în palma impostorului. Când se încredință de zădărnicia aceluia vis, Patricio Aragonés supraviețuise impasibil la șase atentate, luase obiceiul să-și târâie picioarele strivite cu lovituri de ciocan, îi

țuiau urechile și-l supăra hernia în zorii zilelor de iarnă, și învățase să-și scoată și să-și pună pintenul de aur încurcându-și curelele numai ca să câștige timp în cursul audiențelor, bombănind ducă-se naibii cataramele astea făcute de meșterii din Flandra, nu-s bune de nimic, și din mucalit și vorbăreț cum fusese pe când sufla sticlă la cup-torul părintelui său ajunsese gânditor și sumbru, neatent la ce i se spunea, scrutând penumbra privirilor spre a ghici ce nu i se spunea, fără a răspunde vreodată la o întrebare înainte de a întreba la rândul-i dar dumneata ce părere ai?, și din trântor și parazit cum fusese pe vremea când vindea minuni se făcu trudnic de sânguincios, călător neînduplecat, zgârcit și hrăpăreț, mulțumindu-se să facă dragoste cu forța și să doarmă pe podea îmbrăcat, cu fața în jos și fără pernă, renunțând la ifosele-i timpurii de identitate proprie și la orice vocație moștenită în ce privește ambiția strălucită de a fi pur și simplu suflător de sticlă, și înfrunța cele mai îngrozitoare riscuri ale puterii, așezând cea dintâi piatră acolo unde niciodată n-avea să se mai pună vreuna, tăind panglici inaugurale pe meleagurile dușmanilor și îndurând năruirea atâtor vise duse pe apa sâmbetei, înfrânându-și atâtea suspine stârnite de speranțe imposibile, pe când încorona aproape fără să le atingă atât de multe și atât de efemere și de inaccesibile regine ale frumuseții, căci se împăcase pe veci cu soarta ce-i hărăzise un destin care nu era al său, chiar dacă n-a făcut-o din lăcomie, nici din convingere, ci fiindcă el i-a schimbat existența dându-i slujba de impostor oficial pe viață, cu o simbrerie de cincizeci de

pesos pe lună și avantajul de a trăi ca un rege fără pacostea de a fi rege cu adevărat, ce-ți poți dori oare mai mult? Confuzia aceea a identităților a atins culmea într-o noapte cu vânt, când dădu peste Patricio Aragonés suspinând înaintea mării, învăluit în boarea înmiresmată de iasomie, și-l întrebă cu îndreptățită neliniște dacă nu cumva îi pusese omag în mâncare fiindcă mergea împleticindu-se, bătut parcă de un vânt necruțător, iar Patricio Aragonés îi răspunse că nu, domnule general, se întâmplase ceva și mai rău, căci sâmbăta trecută încoronase o regină de carnaval și dansase cu ea primul vals, și acum nu mai găsea portita de a scăpa din amintirea aceea, fiindcă era cea mai frumoasă fată de pe lume, din cele care n-au fost făcute pentru unul ca mine, domnule general, numai dacă ați vedea-o, dar el îi răspunse cu un oftat de ușurare, ce dracu', astea-s chestii care li se întâmplă bărbaților când sunt în mare lipsă de femei, propunându-i să i-o sechestreze, după cum făcuse cu atâtea femei încântătoare care-i ajunseră ibovnice, ți-o vâr eu cu forța în pat, cu patru soldați care s-o țină de picioare și de mâini pe când tu te înfrupți după pofta inimii, la naiba, cu vârf și îndesat, zise, până și mironosițele se zbat ca turbatele la început, iar apoi te imploră nu mă lăsați așa, domnule general, ca un biet fruct văduvit de sămânță, însă Patricio Aragonés nu voia așa ceva, ci și mai mult, voia să fie iubit, căci fata asta știe cum stau lucrurile, domnule general, o să vedeți și dumneavoastră c-o să înțelegeți când o veți vedea, și atunci el l-a îndemnat întru ușurare s-o apuce pe cărările noptatice care duc

la încăperile concubinelor lui și îngăduindu-i să se folosească de ele ca și cum ar fi el însuși, asaltându-le în mare grabă și fără să-și lepede hainele, iar Patricio Aragonés se cufundă de bună-credință în cloaca aceea de iubiri de împrumut, socotind că avea să-și înfrâneze astfel patima, dar dorința-i era atât de arzătoare, că uneori uita condițiile împrumutului, se desfăcea distrat la șliț, se pierdea în amănunte, se lovea din neatenție de pietrele ascunse ale femeilor mai puțin darnice, le smulgea suspine adânci și le făcea să râdă uimite în beznă, mare hoț, domnule general, îi spuneau, sunteți tot mai nesătul cu toți anii pe care-i aveți, și de atunci niciunul din ei și niciuna din ele n-a mai știut care dintre copii era fiul cui, deoarece și copiii lui Patricio Aragonés, ca și ai lui, se nășteau la șapte luni. Astfel, Patricio Aragonés ajunsese omul cel mai de seamă al puterii, cel mai iubit și poate și cel mai temut, iar el avu mai mult timp să se ocupe de armată, la fel de temeinic cum o făcuse la începutul mandatului, nu pentru că puterea lui s-ar sprijini pe armată, cum credeam cu toții, ci dimpotrivă, pentru că era dușmanul său firesc cel mai de temut, așa încât îi făcea pe unii ofițeri să se creadă spionați de alții, îi schimba dintr-un loc într-altul, ca să-i împiedice să pună ceva la cale, aproviziona cazarmile cu opt cartușe oarbe la fiecare zece câte se cuveneau și le trimitea pulbere amestecată cu nisip de mare păstrând muniția cea bună la îndemâna lui într-un depozit din palatul prezidențial, ale cărui porți aveau chei fără dublură și unde nimeni altcineva nu putea pătrunde, în afară de el, la adăpostul

umbrei tăcute a prietenului meu de-o viață, generalul Rodrigo de Aguilar, artilerist cu Academia Militară care pe deasupra mai era și ministrul Apărării și totodată comandantul gărzii prezidențiale, căpetenia serviciilor de siguranță a statului și unul dintre foarte puținii muritori cărora le-a fost îngăduit să-l bată la o partidă de domino, fiindcă-și pierduse brațul drept încercând să dezamorseze o încărcătură de dinamită doar cu câteva minute înainte ca berlina prezidențială să treacă pe la locul atentatului. Se simțea atât de sigur, ocrotit fiind de generalul Rodrigo de Aguilar și ajutat de Patricio Aragonés, încât începu să dea uitării presimțirile rele în ce-l privea și ajunse să se lase văzut tot mai mult, se încumetă să se plimbe prin oraș însoțit doar de un aghiotant într-o trăsură fără fanioane, contemplând prin perdelele catedrala falnică de piatră pe care el o declarase prin decret cea mai frumoasă din lume, iscodind conacele vechi cu ziduri trainice, cu porți din vremuri de mult apuse, ce-aveau brâuri cioplite de floarea-soarelui cu fața spre mare, străzile pietruite cu miros de lumânări stinse din cartierul viceregilor, domnișoarele palide care făceau dantele cu iglița, vădind o cuviință de neînving dincolo de glastrele de garoafe și glicine atârinate prin balcoane, mănăstirea cadrilată a călugărițelor basce, de unde la ora trei după-amiaza răzbăteau aceleași acorduri de clavicord cu care sărbătoriseră prima apariție a cometei, pentru a străbate apoi labirintul confuz al târgului, cu muzica-i ucigătoare, tarabele cu bilete de loterie, cărucioarele cu rachiu, șiragurile de ouă de iguană, mărfurile

ieftine de la turci, decolorate de soare, tabloul înfricoșător cu fata prefăcută în scorpion drept pedeapsă că nu-și ascultase părinții, ulicioara nenorocită a femeilor fără bărbați care ieșeau despuiate în amurg să-și cumpere plătică albastră și bibani trandafirii, înjurându-se de mama focului cu zarzavagioaicele, în timp ce li se uscau rufele pe balcoanele de lemn cioplit, simți izul de creveți stricați, văzu după colț strălucirea familiară a petalelor de căldărușă, dezordinea pestriță a barăcilor negrilor de pe promontoriul golfului, și dintr-odată se ivi portul, ah, portul, iată digul cu parapet, străvechiul crucișător al infanteriștilor, mai nesfârșit și mai sumbru ca adevărul, negresa care se dădu în lături prea târziu pentru a face loc trăsorii speriate înfiorându-se de moarte la vederea bătrânului crepuscular care contempla portul cu privirea cea mai tristă de pe lume, el este! se minună înspăimântată, trăiască șeful, strigă, trăiască, strigau bărbații, femeile și copiii ieșind în fugă de prin cărciumile și hanurile indienilor, trăiască, strigau cei care opriră caii și blocau trăsura, ca să strângă mâna conducătorului, o pornire atât de sinceră și de neașteptată, încât el abia avu timp să dea la o parte brațul înarmat al aghiotantului dojenindu-l cu asprime, nu fi prost, locotenente, lasă-i să mă iubească, atât de entuziasmat de izbucnirea aceea de dragoste și de altele asemănătoare din zilele ce au urmat, încât generalul Rodrigo de Aguilar trebui să se străduiască mult pentru a-i scoate din cap ideea de a se plimba într-o trăsură descoperită, ca să mă poată vedea bine patrioții, ce naiba, fiindcă el n-avea habar că asaltul din

port fusese într-adevăr spontan, dar celelalte erau organizate de propriile servicii de siguranță, ca să-i facă pe plac fără nicio primejdie și într-atât îl îmbătă dovada aceea de dragoste din pragul toamnei lui, încât se încumetă să plece din oraș după ani mulți, repunând în funcție vechiul tren vopsit în culorile drapelului, care se cățăra ca o pisică pe cornișele dealurilor din întinsul său regat al tristeții, făcându-și drum printre hățișurile orhideelor și balsaminelor amazoniene, alungând maimuțele, păsările paradisului, leopardzii adormiți pe șine, până la satele glaciale și pustii de pe sălbaticile sale meleaguri natale, în ale căror gări era așteptat cu fanfară și marșuri lugubre, întâmpinat cu dangăt funebru de clopote, de oameni purtând pancarte de bun venit patriarhului fără nume, care stătea așezat la dreapta Sfintei Treimi, îi aduceau indieni vagabonzi pe cărările ce coborau în vale ca să cunoască puterea ascunsă în penumbra de moarte a vagonului prezidențial, și cei care izbuteau să se apropie nu vedeau nimic altceva decât ochii buimaci în spatele geamului prăfuit, buzele tremurânde, palma unei mâini anonime ce saluta din limbul gloriei, în timp ce un oarecare din escortă încerca să-l ia de la fereastră, aveți grijă, domnule general, patria are nevoie de dumneavoastră, dar el răspundea cufundat în visare, nu te neliniști, coloanele, oamenii ăștia mă iubesc, atât în trenul ce străbătea pustietățile, cât și în vasul cu zbatouri de lemn, care înainta lăsând în urmă amintirea unor valsuri la pianolă, învăluită în mireasma dulce de gardenii și salamandre moarte în afluenții ecuatoriali, ferindu-se de leșuri de